

F. HENDRIKSEN FOT. ÆTSNING.

THIELES BOGTRYKKERI.

Plauti Comoediæ. Brixiae 1506. Bagsiden

Groliers Eksemplar. (Tilh. d. st. kgl. Bibliothek.)

BREV FRA EN BOGELSKER

(GROLIER OG HANS SAMTID)

Kære Ven!

Du har et Par Gange spurgt mig, hvor Du skulde søge nærmere Oplysning om de smukke franske Bind fra ældre Tid. Afbildninger af saadanne Pragtstykker kan Du finde mange Steder; jeg vil blot nævne *Album de Reliures artistiques et historiques accompagné de notes explicatives* par LE BIBLIOPHILE JULIEN (*Ant. Bachelin*), Paris 1869, Fol., den illustrerede Katalog over *Ambroise Firmin-Didot's* kostbare Bogsamling (Paris 1878—1884, 6 Bind 4°) og H. BOUCHOT'S *les Reliures d'art à la Bibliothèque Nationale*, Paris 1888, 4°. Og har Du Lyst til at læse en sammenhængende Fremstilling af det franske Bogbinderies Historie, kan jeg anbefale dig MARIUS MICHEL'S smukke Bog *la Reliure Française depuis l'invention de l'imprimerie jusqu'à la fin du XVIIIe siècle*, Paris 1880, 4°; Forfatterne (Fader og Søn) ere selv dygtige Forgyldere (*relieurs-doreurs*), de ledsage bestandigt deres Ord med oplysende Afbildninger, og jeg for min Del har havt megen Nytte af at læse deres Bog. Rigtignok har jeg, medens jeg læste, gjort adskillige Spørgsmaal, som jeg ikke har faaet besvarede, og i Billedværkerne er Teksten ofte saa kortfattet, at den er aldeles utilstrækkelig; men det forstaar sig, man bliver hverken Naturkyndig eller Kunstkender alene ved at læse Bøger, om det end er de allerbedste: man maa bruge sine egne Øjne og se saa meget som muligt af de Ting, som Bøgerne tale om. Og Noget kan man dog faa at se her i Kjøbenhavn. Paa et af de første Møder, som Foreningen for Boghaandværk afholdt, var der udstillet en lille Række af italienske og franske Bogbind fra det 16. Aarhundrede, uden Tvivl nogle af de smukkeste Stykker, som det store kongelige Bibliothek ejer; denne Udstilling vilde sagtens forekommẽ den lidt tarvelig, som har besøgt nogle af de store Bibliotheker i Udlandet, men der var dog altid saa meget, at man kunde lære noget deraf.

At Franskmændene i mere end 300 Aar have gjort skønt og rigt Bogbinderarbejde i mange forskellige Mønstre, det ved Du naturligvis; men Du ved maaske ikke, at Italienerne fra først af have været deres Lærere. Og

saaledes forholder det sig dog. Det synes nemlig, som om Italienerne mod Slutningen af det 15. Aarhundrede begyndte at pryde Bindene om deres smukke Bøger med Forgyldning, medens man andensteds i Europa næsten kun anvendte Blindtryk. Det er højst sandsynligt, at de have lært denne Kunst af Araberne, der fra gammel Tid af vare Mestre i allehaande Læderarbejde; man ved, at paa denne Tid havde Italien og især Venedig livligt Handelssamkvem med Østerland, og endnu langt senere hentede Europæerne det bedste Maroquin paa den anden Side af Middelhavet. Hvorledes det end forholder sig hermed, saa er det vist, at Italienerne i Begyndelsen af det 16. Aarhundrede udførte Bogbinderarbejde, som i Lethed og Zirlighed stod højt over hvad man havde i det øvrige Europa; de gjorde Bindene af Pap, medens man ellers brugte Træplader, og Læderet, hvormed Pappen var beklædt, prydede de med den rigeste Haandforgyldning.

Der var paa denne Tid mange fornemme og velhavende Italiener, som satte Pris paa smukke Bøger; men iblandt dem er der en, hvis Navn overstraaler alle de andres: det er THOMAS MAIOLI. Om hans Liv og Skæbne ved man aldeles Intet; kun hans Navn er blevet bevaret for Efterverdenen ved de Bøger, som have tilhørt ham, og som nu findes spredte omkring i de rige Bibliotheker. Det store kongelige Bibliothek ejer en af dem: PETRI DE BLARRORIVO *insigne Nanceidos Opus de Bello Nanceiano. Impressum in celebri Lothoringie pago divi Nicolai de Portu* (5: St. Nicolas-du-Port) 1518, Folio (30: 21 Ctm.). Bogen er et Digt i latinske Heksametre om den Krig, i hvilken Carl den Dristige fandt sin Død; det er en ganske smuk Bog, prydet med interessante Træsnit, og den er temmelig sjælden. Bindet er beklædt med brunt Kalveskind, og Dekorationen paa dets Sider bestaar af Baand, der paa de mangfoldigste Maader ere sammenslyngede; Baandene ere ikke overalt lige brede; paa nogle Steder ere de bladformigt udvidede, og hvor deres Ender ere indrullede, udgaa Stilke med fantastiske Blomster; disse Baandslyngninger, som beherskes af to sværere Ornamentter, et foroven og et forneden, bedække den største Del af Bindet, saa at kun i Midten et aflangt Felt bliver frit (dets Bredde er noget mindre end Tredjedelen af Bindets Bredde). Baand og Blomster ere sorte, og deres Omrids tegnede med Guldlinier, og den hele Dekoration indfattes af en smal sort Ramme med Guldlinier. Paa Forsiden af Bindet staar i Midtfeltet Bogens Titel: DE · BELLO · | NANCEIANO · | OPVS: , og paa Foden, i den sorte Ramme Ejerens Mærke: THO · MA IOLLI · ET · A · MICOR · (det vil sige, at Bogen tilhører Th. Maioli og hans Venner); paa Bagsiden staar i Midtfeltet et stort Monogram, sammensat af Bogstaverne D, T og M. Bindets Kant er prydet med en Guldlinie. Ryggen er glat (uden

Petri de Blarriorivo insigne Nanceidos Opus. 1518. Th. Maiolis Eksemplar.
(Tilh. d. st. kgl. Bibliothek.)

ophøjede Bind); midt paa den er et større Ornament, og herfra udgaa Snirkler med Blade, alt indfattet af Gulmlinier; disse Prydelser have oprindeligt været sorte, men denne Farve er her tildels forsvunden, medens den paa Bindets Sider har holdt sig særdeles godt; tværs over Ryggen, temmelig højt oppe, er klæbet en smal Læderstrimmel, hvorpaa er trykt med Guldbogstaver: NANCE; men denne Titel, som overskærer Tegningen, er ganske sikkert ikke fra samme Tid som Bindet. Snittet er forgyldt, og Kapitalen er bestukket med grøn Silke. — Da dette Bind var fremlagt ved det før omtalte Møde af Foreningen for Boghaandværk, fængslede det i høj Grad nogle tilstedeværende Forgylderes Opmærksomhed: de syntes ikke blot, at det var smukt og rigt, men de kunde ikke ret forstaa, hvorledes Arbejdet var udført; at det var gjort med Ruller og Buelinier, kunde de ikke tro. Et Par af disse Mænd havde senere Lejlighed til at undersøge Bindet nøjagtigere, og de kom da til den Slutning, at det, de her havde for sig, ikke var almindelig Haandforgyldning, men mere lignede den saakaldte Stift- eller Tegneforgyldning. Denne Maade at forgyldte paa siges at være opfundet for omtrent halvtredsindstyve Aar siden af en Mand, som boede i Florents. Man bærer sig herved saaledes ad: naar Skindet er grunderet og dækket med Guld, lægger man herover et Stykke Papir, hvorpaa Mønsteret er tegnet, og nu kalkerer man hele Tegningen med en varm Messingstift*. Dette kan gøres ganske hurtigt, men Stiffforgyldningen faar aldrig saa smuk en Glands som god Haandforgyldning. Jeg maa naturligvis udtale mig forsigtigt, saa meget mere, som jeg aldrig har set noget Arbejde, hvorom jeg ved, at det var udført paa denne Maade; men jeg kan nok forstaa, at adskillige Besynderligheder ved dette Maioli-Bind kunne forklares, hvis man tør antage, at Forgylderne i hin fjerne Tid have kendt en lignende Teknik; og det vilde da vel ikke være første Gang, at en Fremgangsmaade blev forladt, fordi den havde visse Mangler, blev ganske glemt og efter lang Tids Forløb opfundet igen.

Om de andre italienske Bogelskere fra det 16. Aarhundrede, Demetrio Canevari, Giordano Orsini og hvad de ellers hedde, skal jeg intet fortælle Dig; thi jeg ved saare lidt om dem og har i det højeste set Afbildninger af Bind, som have tilhørt nogle af dem. Derimod maa jeg med nogle faa Ord omtale et Par italienske Bind, som have tilhørt en tysk Adelsmand ved Navn NICOLAUS VON EBELEBEN, og som have Interesse, ikke blot fordi de ere smukke og ejendommelige, men ogsaa fordi man bestemt ved, naar og hvor de ere gjorte. Den ene af disse Bøger var fremlagt ved hint Møde af

* *Jos. Meyer*, Noch einiges über die Stifffergoldung i *Illustr. Zeitung für Buchbinderei u. Cartonnagefabrikation*. 21. Jahrg. 34. Bd. 1888, 1. Semester. S. 115, 127, 140, 152.

Foreningen for Boghaandværk; det er en Udgave af *Sallust (Venetiis in ædibus Aldi et Andreæ soceri 1521, 8°, 16:10 Ctm.)*, og Bindet er beklædt med olivengrønt Maroquin. Dekorationen dannes af én i Guld trykt Dobbeltlinie, der brydes paa saa mange Maader, at den tegner en Labyrinth, som breder sig over hele Bindet; de af Dobbeltlinien omskrevne Felter ere i Hjørnerne trekantede, langs Siderne mangedekantede, og i Midten ere to større, rhombiske, det ene over det andet; i alle de mindre Felter er der med Stempler trykt Blomster og andre Ornamentter; i Midtfelterne staar paa Forsiden Ejerens og Forfatterens Navne: NI | COLA | VS AB EB | LEBE | N · og · : C : · | CRISP · | SAL ·, paa Bagsiden Datoen: XX · | MAII | M · D · XL | VIII || BO | NONI | Æ. Bindets Kant er prydet med Forgyldning. Ryggen er ved tre stærkere og fire svagere (uægte) Bind delt i otte Felter, prydede med Stempler i Guldtryk. Snittet er blaat med Guldprydelser, og Kapitalen er bestukken med gul og blaa Silke; der har været to Par blaa Baand til at binde Bogen sammen med. Det store kongelige Bibliothek har endnu et Bind, som ganske ligner dette: det er en Udgave af *Sophocles (Venetiis in Aldi Romani Academia 1502, 8°)*; Eksemplaret har tilhørt Luxdorph*, og han har i det øverste af Ryggens Felter anbragt sit Mærke, det bekendte Elefanthoved, som her rigtignok ikke er nogen Prydelse; men han havde meget vel lagt Mærke til det ejendommelige Bind, og paa Forsatsbladet har han skrevet, at der i Grev Otto Thotts Samling fandtes et Eksempplar af MERLINI COCAII *Opus Macaronicorum, Tusculani 1521, 12°*, der var indbundet paa lignende Maade og havde tilhørt den samme Mand. Denne Bog findes nu ogsaa i det store kongelige Bibliothek; den er beklædt med rødt Maroquin, har rødt Snit og bærer Datoen: X MAII MDXLVIII, BONONIÆ. Bindet har vel nogen Lighed med de to andre, idet der paa Midten er to større rhombiske Felter, men Rammen udenom dem er anderledes sammensat — det er ikke nogen Labyrinth. Jeg kender ellers ikke noget til Nicolaus von Ebeleben og ved ikke, hvor mange saadanne smukke Bøger han har havt; kun har jeg lagt Mærke til, at det storhertugelige Bibliothek i Weimar ogsaa ejer to Bind, som have tilhørt ham; dem kender jeg fra STOCKBAUER'S *Abbildungen von Muster-einbänden aus der Blüthezeit der Buchbinderkunst, Lpz. (1881) Fol. Pl. 31*; de ere ligesom de andre gjorte i Bologna og daterede d. 20. Maj 1548; Stemplerne ere tildels de samme, som ere anvendte paa *Sallust* og *Sophocles*, men Mønsteret er forskelligt.

Jeg tænker, at denne tyske Adelsmand under et Ophold i Italien er bleven forelsket i de smukke italienske Bind og har ønsket at hjembringe

* *Bibliotheca Luxdorphiana. II. Havn. 1789, S. 440, Nr. 2014.*

nogle gode Bøger i saadan smagfuld Dragt. Maaske er han her bleven Bogelsker, ligesom det noget tidligere gik en anden Udlænding, der vel i sit Fædreland beklædte høje Embedsstillinger, men som dog sikkert vilde være ganske glemt, hvis ikke hans Kærlighed til smukke Bøger havde gjort ham berømt — jeg mener GROLIER, ham, som man har kaldt Fyrsten for alle Bogelskere, afdøde, nulevende og fremtidige*. JEAN GROLIER, Vicomte af Aguisy, var født i Lyon 1479; omtrent 1512 var han bleven sin Faders Efterfølger som Skatmester ved den franske Hær i Italien, og han beklædte denne Stilling, indtil Franskmændene maatte forlade Landet efter Nederlaget ved Pavia (1525). I Tiden omkring 1529 var han fransk Gesandt i Rom og kom derefter til Paris; 1537 var han Skatmester for Provindsen Ile-de-France, og 1547 blev han en af de fire Generalskatmestre i Frankrig; han døde d. 22. Oktober 1565 i en Alder af 86 Aar. Medens han var ansat ved Hæren i Italien, boede han mest i Mailand, men gjorde hyppige Rejser til Venedig og blev her bekendt med den lærde Bogtrykker Aldus Manutius den Ældre; denne døde allerede 1515, men Grolier vedblev at staa i Forbindelse med Huset og var stundom en god Støtte for det under vanskelige Forhold. Her udviklede sig nu hans Lidenskab for Bøger, og allerede 1518 var han en berømt Mæcen og Kender af Litteratur, som man kan se af et Brev til ham fra Erasmus Roterodamus, hvori denne siger ham mange Artigheder**. Den franske Historiker LE ROUX DE LINCY har i en smuk Bog, *Recherches sur Jean Grolier, sur sa Vie et sa Bibliothèque, Paris 1866*, sammenstillet hvad han kunde finde om ham i Bøger og Papirer. Her maa Du selv se efter, hvis Du vil vide mere om hans Liv; men noget fyldigt og ret sammenhængende vil Du ikke finde, og hvad mig angaar, maa jeg tilstaa, at Efterretningerne om hans Bibliothek interessere mig ulige mere. Denne kostbare Samling blev efter Groliers Død delt imellem flere Arvinger, men den største Del, henved 3,000 Bind, tilfaldt en Mand ved Navn Méry de Vic og blev i hans Families Besiddelse indtil 1676 — saa blev den solgt og splittet for alle Vinde***, og man kan nu kun danne sig et meget ufuldstændigt Billede deraf, idet Le Roux de Lincy, der i Bibliotheker og Kataloger har eftersøgt Groliers Eksemplarer, ikke har kunnet genfinde mere end halvfjerde hundrede Bind, hvorover han giver en nøjagtig Fortegnelse. Saavidt man kan skønne heraf, bestod Bibliotheket fortrinsvis af de græske og romerske Forfatteres Værker, nyere Latinisters Skrifter, italiensk Litteratur, samt

* »Le prince des bibliophiles passés, présents et futurs.« Brunet, Manuel du Libraire, 5. Éd. I. col. 141.

** *Erasmii Roterod. Opera.* Tom. III. P. I. Lugd. Bat. 1703. col. 316—319.

*** *Le Roux de Lincy* S. 114—115.

historiske og arkæologiske Bøger. Af Bøger skrevne paa Fransk findes der kun et Par Stykker; det er naturligvis muligt, at der oprindeligt har været ikke faa, men at disse Bøger i Tidens Løb bleve mere læste og derfor maatte ombindes, saa at Mindet om den første Ejer er udslettet*; imidlertid er det nok saa rimeligt, at Grolier med sin store Interesse for den klassiske og italienske Litteratur ikke brød sig stort om den franske og derfor ikke købte synderligt deraf. Før ham vare Bøgerne nemlig ikke blot en Prydelse i hans Værelser, men som en ægte Bogelsker brugte han sine Bøger, hvad man kan vide deraf, at flere af dem indeholde talrige Bemærkninger skrevne med hans Haand**. Han vilde, at hans Eksemplarer skulde være saa fuldkomne som muligt; mange af dem ere trykte paa stort Papir, et enkelt paa blaat Papir, adskillige paa Pergament. Særlig Pris satte han paa de Aldinske Tryk; i hans Eksemplarer heraf ere Initialerne malede med Guld og Farver***, og adskillige af disse Udgaver ere tilegnede ham som Beskytter af Videnskaben †.

Saa smukke Bøger skulde naturligvis have smukke Bind; det sørgede Grolier ogsaa for, og han mærkede sine Bøger med Navn og Devise. Stundom finder man paa et af de første Blade i Bogen hans Vaaben malet med Guld og Farver (Skjoldet er blaat med tre Guldpenge og over dem tre Sølvstjerner); i nogle Bøger er dette Vaaben ledsaget af et Emblem med Devisen: *Æque difficulter* (lige vanskeligt eller i den Grad vanskeligt). Paa et Par Bøger finder man Devisen: *Tanquam ventus est vita mea* (mit Liv er som et Aandepust, Jobs Bog, Kap. 7, V. 7)††. Reglen er dog, at der paa Forsiden af Bindet foruden Bogens Titel staar Indskriften: *Io. Grolierii et Amicorum*, og paa Bagsiden Devisen: *Portio mea, Domine, sit in terra viventium* (min Del, Herre, være i de Levendes Land). Denne Devise er dannet efter et Vers i en af Davids Salmer (Vulgata, Salme 141, V. 6, Dansk Bibelovers. Salme 142, V. 6): *Clamavi ad te, Domine, dixi: Tu es spes mea, portio mea in terra viventium* (jeg raabte til Dig, Herre, jeg sagde: Du er er mit Haab, min Del i de Levendes Land). Og nu denne Indskrift: *Io. Grolierii et Amicorum*, betyder den virkelig, at Bøgerne tilhørte Grolier og hans Venner i Fællesskab? I forrige Aarhundrede levede en fransk Lærd ved Navn Dotteville; om ham fortæller man, at han en Dag gerne vilde laane en Bog hos en yngre Kollega, og denne kunde efter Omstændighederne ikke godt sige Nej, men han bad kun Dotteville at behandle Bogen godt; efter nogle Dages Forløb kom han ind i Dottevilles Værelse og blev aldeles forfærdet, da han saa sin Bog: Laaneren havde nemlig, da han

* *Le Roux de Lincy* S. 63—68. — ** Samme Bog S. 78. — *** Samme Bog S. 104. — † Samme Bog S. 49. — †† Samme Bog S. 85—86.

den foregaaende Aften holdt op at læse, taget sit Tællelys og dermed sat et Mærke ved det Sted i Bogen, hvortil han var kommen*. Et saadant Barbari er vistnok sjældent, men det er sikkert nok, at Mange, der meget vel forstaa at bruge Bøger, ikke kunne lade være at misbruge dem, og maaske er det de Færreste, der kunne haandtere en smuk Bog saaledes, at den ikke tager Skade. Det er derfor ganske naturligt, at Bogelskere ikke holde af at laane deres Bøger ud, og man forstaaer godt den Devise, som findes paa nogle af den før omtalte Maiolis Bøger: *Ingratis servire Nephās* (det er en Skam at tjene Utaknemmelige). Dog staaer der paa disse Bøger: *Tho. Maioli et Amicorum*; Marc Lauwrin, Herre til Watervliet (af en fornem Familie fra Brügge), mærkede ogsaa sine Bøger: *M. Laurini et Amicorum*. Det synes, som om Grolier under sit Ophold i Italien har staaet i venskabeligt Forhold til begge disse Mænd, og saa har han i denne Henseende fulgt deres Eksempel. Lægge nogen særlig Betydning i denne venskabelige Talemaade, der forøvrigt i hin Tid blev brugt af flere andre end de her nævnte**, det bør man vistnok ikke; dog maa man med Hensyn til Grolier lægge Mærke til et eget Forhold: af nogle Bøger kender man flere Eksemplarer med hans Navn og Devise, af den aldinske *Virgil* fra 1527 endog fem, alle smukt indbundne. Hvad vilde han med saa mange? Ja, han vilde maaske forære nogle af dem bort, — thi han synes at have været gavmild, — og paa denne Maade bleve hans Bøger da ogsaa hans Venner***.

De fleste Levninger af Groliers Bibliothek findes naturligvis i Frankrig: Nationalbibliotheket i Paris har for sin Del alene 64 Bind, og adskillige findes i de andre offentlige og i de store private Samlinger — en Bogelsker ved Navn Yemeniz, som boede i Lyon, Groliers Fødeby, og hvis Samling blev adspлтt i 1867, havde 12 Bind. Dog ere, især i ældre Tid, mange Eksemplarer komne udenfor Frankrigs Grændser, og saaledes ejer British Museum idetmindste 28 Bind, og Bibliotheket i Wien 16 †. Vort store kongelige Bibliothek har to Grolier-Bøger, som Le Roux de Lincy, i Forbigaaende sagt, ikke har kendt, og to andre have fundet Vejen til Stockholm ††.

De to, som findes her, ere: BLONDI FLAVII FORLIVIENSIS *de Roma instaurata; de Italia illustrata Opus; de Gestis Venetorum*. Venetiis 1510, Folio

* *Tenant de Latour*, Mémoires d'un Bibliophile. Paris 1861. S. 221—222.

** *Le Roux de Lincy* S. 90.

*** *Ed. Fournier*, l'Art de la Reliure en France. Paris 1864. S. 90—91.

† *Le Roux de Lincy* S. 152 ff. 309. 310. 314. 320.

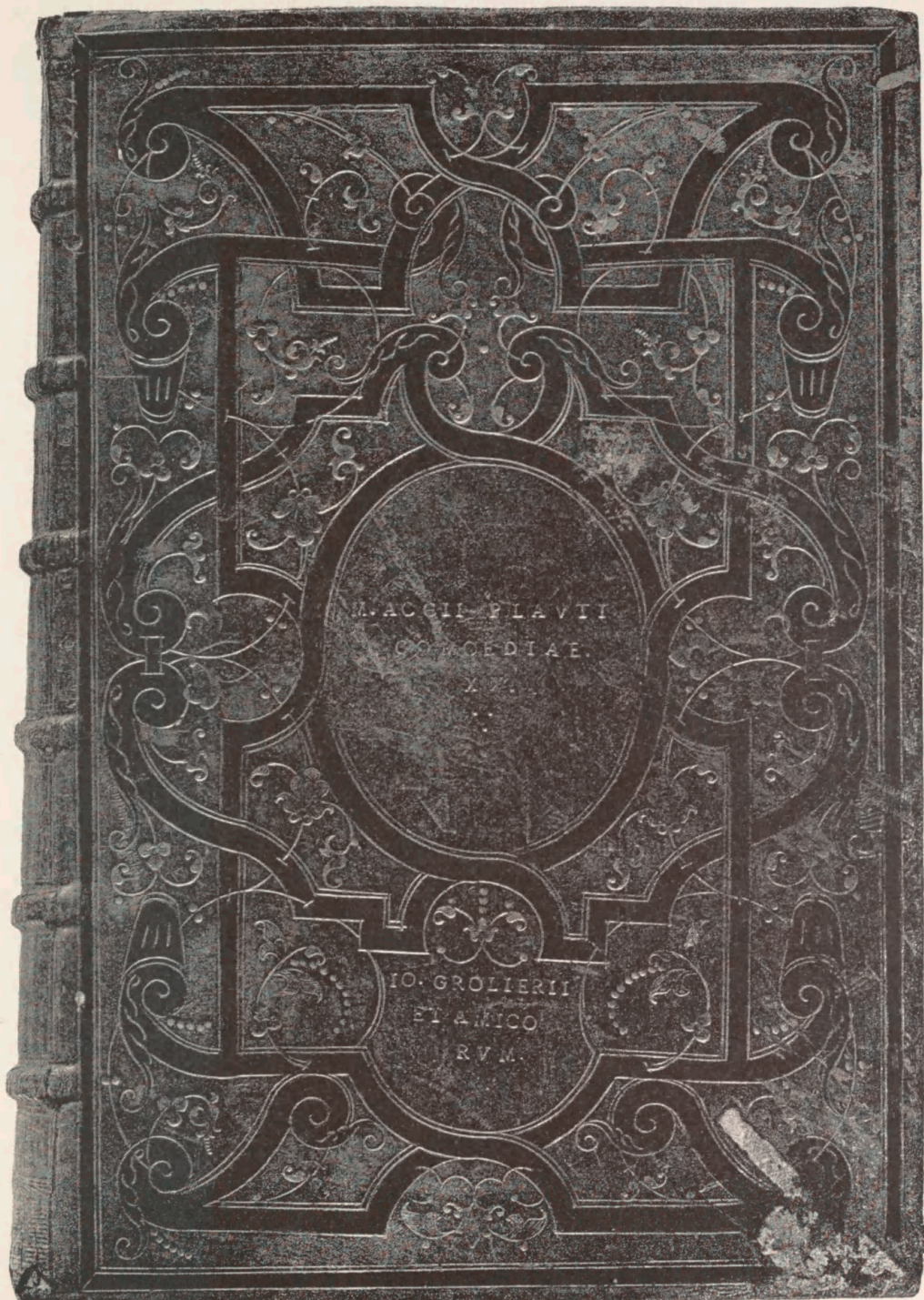
†† Kongl. Bibliotekets Handlingar. 7. Årsberättelse för år 1884. Öfversigt af Utställningen i Visningssalen, S. 40.

(32 : 20 Ctm.) og PLAUTI *Comoediæ cum Pyladæ Buccardi Commentario*. Brixia 1506, Folio (32 : 21,5 Ctm.). De ere begge indbundne i lysebrunt Kalveskind. I dem begge er Bindet indvendig beklædt med Pergament, og der har baade for og bag været et Forsatsblad af samme Stof foruden nogle af hvidt Papir; men i *Blondus* ere begge disse Pergamentsblade udskaarne, og i *Plautus* det ene, saa at der nu ikke er andet tilbage af dem end smalle False, som hænge sammen med de Blade, der beklæde Bindet. Paa begge Bindene dannes Dekorationen væsentlig af sorte Baand, hvis Omrids ere tegnede med Guldlinier; desværre har man som Farvemiddel anvendt Jærnsværte eller en lignende Vædske, og Følgen deraf har været, at Skindets Overflade paa de farvede Steder er smuldret hen, saa at Baandene nu ere matte, medens Grunden er blank — kun hist og her staar den sorte Farve tydeligt. Trods disse Ligheder ere de to Bind dog meget forskellige.

Paa Bindet om *Blondus* er der yderst en smal sort Ramme, kantet med Guldlinier og prydet med en lille, bestandigt gentagen Figur, trykt i Guld med et Stempel. Indenfor denne smalle Ramme er der en bred Ramme, dannet af tre sorte Baand, der i det hele ere lagte parallelt, men som forbindes med hverandre i Hjørnerne og ud for Midten af Siderne; og hvor de saaledes skulle samles, ere de brudte i Vinkler, saa at de Figurer, de danne med hverandre, blive Rhomber og retvinklede Triangler; det yderste Baand er ved Hjørnerne lagt saaledes, at det danner en Cirkelbue med Hulheden udad, og her er et temmelig stort Ornament trykt i Guld med tre Stempler (som en Besynderlighed kan mærkes, at i et af Hjørnerne er det yderste Stempel glemt). Baandenes Omrids ere tegnede med Guldlinier. I det temmelig smalle Felt indenfor Baandene staar paa Forsiden Bogens Titel i ni Linier af forskellig Længde, saa at den fylder særdeles godt: BLONDI FLAVII | FORLIVIEN | SIS. | DE ROMA INSTAV | RATA. | DE ITALIA ILLV | STRATA | DE VENETORVM | GESTIS. Udenom den er en snirklet Ramme, trykt i Guld med Linier og store Stempler, hvilke sidste ere anbragte paa de Steder, hvor det inderste af de sorte Baand viger udad for at forbinde sig med de andre. Ovenfor og nedenfor Titlen, saavel som paa nogle Steder imellem Baandene er der trykt enkelte Stempler i Guld, saa at man ingensteds savner noget. Paa Foden staar: IO. GROLIERII ET AMICORVM. Paa Bagsiden af Bindet staar i Midtfeltet Devisen: PORTIO MEA DO | MINE SIT IN | TERRA VI | VENTI | VM | .; som Du vil se, ere Linierne delte saaledes, at der dannes en Trekant med Spidsen nedad. — Bindets Kant er prydet med en Guldlinie, som ved Ryggen, ved Hjørnerne og midt forpaa afbrydes af et lille Ornament; langs den indre Rand løber en enkelt Guldlinie. — Ryggen er ved seks ophøjede Bind delt i

syv Felter, af hvilke det øverste og det nederste ved Fitsbindene ere delte i to. I det næstøverste er anbragt en Titel: BLOND. | FORLIV. | DE ROM. | INSTAVT. | DE ITAL. De andre Felter ere ved et Andreaskors delte i fire Trekanter, der ere oversaaede med ganske smaa firbladede Rosetter; hvert Felt omgives desuden af en Filet, og en saadan pryder ogsaa selve Bindene; i to af de smaa Felter ved Fitsbindene mangler Andreaskorset. Efter mine Tanker stemme Ryggens Prydelser kun lidet overens med Sidernes, og jeg antager, at al denne Forgyldning paa Ryggen er fra en senere Tid end selve Bindet. — Snittet er forgyldt, og Kapitalen er bestukken med grøn Silke. Der har været to Par grønne Baand til at binde Bogen sammen med.

Skøndt dette Bind visseilig er smukt, staar det dog tilbage for Bindet om *Plautus*. Som allerede ovenfor sagt, dannes Dekorationen ogsaa her af sorte Baand, men disse ere ordnede paa en helt anden Maade, idet de ere slyngede saaledes mellem hverandre, at de danne en meget sammensat Ramme om et ovalt Midtfelt. Enderne af Baandene ere indrullede, og af saadanne Voluter er der seks yderst paa hver af de lange Sider, medens andre findes nær Midtlinjen. Det Hele er naturligvis symmetrisk, men af saadanne regelmæssige Figurer som paa Bindet om *Blondus* er her ingen. Felterne imellem Baandene have alle mulige Former, og i disse Felter slynge sig Guldlinier, der stundom overskære, men oftere gennembore Baandene, og som bære stiliserede Blomster og Blade; de hertil anvendte Stempler ere skraverede (hvad Fransk-mændene kalde *fers azurés*), medens Stemplerne paa *Blondus* ere glatte. Baandene ere indfattede af Guldlinier, saaledes at der paa den ene Side af dem er en enkelt, paa den anden Side en dobbelt Linie. Paa hver af Voluterne er der et Blad, hvis Omrids er tegnet med en Guldlinie; disse Blade ere sorte, men farvede med et ganske andet Stof end det, som er anvendt til Baandene; medens disse næsten overalt ere matte, ere Bladene stærkt glindsende, og jeg tror, at de oprindelig have været forsølvede. Den samme glindsende sorte Farve er anvendt til de større Blomster, og paa nogle Steder er Kanten af Baandene (imellem de to Guldlinier) farvet paa samme Maade; men her kan jeg ikke finde nogen Regel. Langs Randen af Bindet løber et smalt sort Baand med Guldlinier. Paa Forsiden af Bindet staar i Midtfeltet Bogens Titel: M. ACCII PLAVTI | COMOEDIAE. | XX. | ∴, og nedenfor ere Baandene lagte saaledes, at der dannes et stort Felt til Ejerens Mærke: IO. GROLIERII | ET AMICO | RVM. | ∴. Paa Bagsiden staar i Midtfeltet Devisen: PORTIO MEA DO | MINE SIT IN | TERRA VI | VENTI | VM. | ∴. — Forgyldningen paa Bindets Kant bestaar afvekslende af en enkelt Linie, der løber langs med Kanten, og en Række Linier, der løbe paa skraa over den. — Ryggen er ved seks ophøjede

7441.

Plauti Comoediae. Brixiae 1506. Groliers Eksempplar. Forsiden.
(Tilh. d. st. kgl. Bibliothek.)

Bind delt i syv Felter, som ere omgivne af Dobbeltlinier i Guld; selve Bindene ere prydede med en enkelt Gulddlinie, og Ryggens Hoved og Fod (udenfor Fitsbindene) med talrige Gulddlinier. — Snittet er forgyldt, og Kapitalen er bestukken med rød og grøn Silke. — Paa Forsiden af Blad 314 er under Teksten skrevet: *Io. Grolierij et Amicorum*, og paa Bagsiden af samme Blad staa i en fin lille Haandskrift to Citater fra Blad 259. Om disse ere skrevet af Grolier, ved jeg ikke, og det kan ikke nytte at sammenligne en saadan Optegnelse med den Kvittering, hvoraf Le Roux de Lincy giver et Facsimile (Pl. 3); men da Grolier f. Eks. bag i et Eksempel af Senecas Tragødiar har skrevet Sententser, uddragne af selve Bogen*, var det vel ikke umuligt, at de tre Linier i *Plautus*, der jo ere af samme Art, ogsaa kunde hidrøre fra hans Haand. — Endnu kun den Bemærkning, at dette smukke Bind desværre har lidt meget; især er Forsiden slemt medtagen, og et stort Stykke af Skindet er afrevet ved det nederste Hjørne: den stakkels *Plautus* har engang havt en krigersk Nabo — maaske det var »en sølvbeslagen tyk Homerus.«

I LEMPertz's *Bilder-Hefte zur Geschichte des Bücherhandels, Cöln 1853—1865*, Fol. Buchbinderei Pl. 9, er afbildet et Grolier-Bind, paa hvilket Baandslyngningerne ere blaa og Bladprydelseerne hvide. Af saadanne Bind med flere Farver ejede Grolier adskillige, og stundom ere de forskellige Farver anvendte saaledes, at en af dem, f. Eks. Rødt, hersker i de to diagonalt modsatte Hjørner, medens en anden, f. Eks. Blaat, hersker i de to andre**. Som oftest ere disse Dele af Bindet kun malede med Lakfarver, men nogle enkelte Bind ere prydede med Mosaik, idet Stykker af forskelligt farvet Skind ere indlagte i Grunden (hvad Franskmændene kalde *incrustations*)***. — Naar man taler om Bind i Grolier-Stil, tænker man nærmest paa saadanne, hvis Dekoration dannes af Baandslyngninger, men Grolier havde ogsaa Bind, der kun ere prydede med slyngede Linier og skraverede Stempler i Guld†. Et ganske ejendommeligt Bind er afbildet i *Monuments inédits faisant partie du Cabinet de G. Libri, 2. Éd., Londres 1864*, Fol. Pl. 44: paa et Fodstykke staa to korinthiske Pilastre, der bære en Frontispice; imellem Pilastrene staa Bogens Titel i elleve Linier: *Iamblichus de Mysterys* o. s. v., og paa Fodstykket Ejerens Navn. Man træffer jævnlig saadanne arkitektoniske Tegninger paa Titelbladene af ældre Bøger, men til egentlig Fladedekoration egne de sig dog vel ikke.

I Le Roux de Lincy's Fortegnelse over de ham bekendte Bøger, der stamme fra Groliers Bibliothek, meddeles ogsaa hvad Forfatteren ved om

* *Le Roux de Lincy* S. 276.

** *H. B. Wheatley*, Remarkable Bindings in the British Museum. London 1889. 4°. Pl. 33.

*** *Marius Michel*, la Reliure Française. S. 38. — † Samme Bog Pl. 2.

Bindenes Beskaffenhed, og heraf ser man, at det hyppigst anvendte Materiale er Kalveskind; men man finder ogsaa anført Maroquin i næsten alle Farver: grønt, sort, rødt, gult og blaat; det grønne er hyppigst anvendt. En enkelt Bog (en Kvart-Udgave af Val. Probus fra 1525) er indbunden i hvidt Pergament med Ornamenten i Sort, Grønt og Guld; Navn og Devise ere her satte med sorte Bogstaver.

Der har saaledes været rig Afveksling i Groliers Bind, og disse smukke Bøger vare uden Tvivl oprindelig opstillede paa Hylde og Pulte saaledes, at de vendte en af Siderne udad. Derfor var al Kunst anvendt paa Bindenes Sider, medens Ryggene som oftest vare ganske tarvelige og uden Titel. Paa mange af Groliers Bøger er Ryggen senere forandret og har faaet Titel, saaledes som Tilfældet er med vor *Blondus*; men man kender ogsaa Eksemplarer, der altid have været forsynede med Rygtitel*.

Der kan vel ingen Tvivl være om, at den ældre Del af dette Bibliothek er bleven indbunden i Italien, hvor Ejeren dengang opholdt sig, og at den nyere Del af det er indbunden i Paris. Man har nu sluttet som saa, at naar man har for sig en lang Række af skønne Bind, som trods alle Forskelligheder dog ere nær beslægtede, og disse Bind ere udførte i Løbet af et langt Tidsrum, paa forskellige Steder og af forskellige Arbejdere, saa maa Arbejdsgiveren selv være den egentlige Ophavsmand til disse Værker**. Man mener, at Grolier selv var Mand for at give Tegning til et Bind; men at han ogsaa fik Hjælp af egentlige Kunstnere, er temmelig sikkert***, og her maa da nævnes *Geoffroy Tory*, en mærkelig og saare virksom Mand, som var baade Forfatter, Forlægger, Bogtrykker, Tegner og Gravør. Han var født omtrent 1480 og døde 1533; han fortæller paa det første Blad af sin Bog *Champ Fleury* (Paris 1529), at han allerede før 1523 udførte nogle Bogstaver for Grolier, og man mener, at det er disse Bogstaver, hvormed Titlerne ere trykte udenpaa Groliers Bøger. Dette er sagtens alt hvad man ved om et egentligt Forhold imellem de to Mænd; men en hel Gruppe af Groliers Bind siges at være i *Geoffroy Tory's* Stil†. Og nu de Bogbindere og Forgyldere, som have arbejdet paa disse Bøger? Ja, om dem ved man ikke det allermindste, og naar man i denne Sammenhæng har nævnet en Jean Gascon, saa er det sagt uden noget som helst

* *Le Roux de Lincy* S. 106—107.

** *Monatsschrift für Buchbinderei und verwandte Gewerbe.* Jahrg. 1890. S. 18. (Efter Quaritch.)

*** *Ed. Fournier, l'Art de la Reliure en France.* S. 78 og 81—83.

† *H. Bouchot, les Reliures d'art à la Bibl. Nationale. Notices des Planches* S. IX. — *H. Bouchot, le Livre.* Paris (1886), S. 266—269.

Bevis*. Betragter man den Del af Arbejdet, som disse Folk have udført, da vil man vistnok finde Skævheder og andre Fejl, som en dygtig Forgylder nu ikke vilde gøre sig skyldig i; men ser man paa Arbejdet i dets Helhed, maa man indrømme, at en saadan Friskhed og Rigdom i Opfindelsen raader man i vore Dage ikke over, og Groliers Bind ville derfor længe være Mønstre.

Dette erkendes vel ogsaa nu af Alle, som sætte Pris paa ydre Skønhed hos Bøger, og imellem dem er Groliers Navn højt agtet. I New-York har man dannet en Grolier-Klub, og allevegne ville rige Bogelskere gerne eje en Bog, som er prydet med dette berømte Navn; men for at faa dette Ønske opfyldt, maa de ogsaa være rige, thi Priserne for disse Bøger naa ofte en svimlende Højde. Saaledes har det ikke altid været. Fra 1676 af, da Groliers Bibliothek blev adsplittet, og indtil Slutningen af det 18. Aarhundrede, ja endnu senere, kunde en Mand med beskedne Midler ret vel købe nogle af hans Bøger. Man syntes jo nok, at Bindene vare smukke, men Bøgerne selv vare ikke af dem, som Datidens Bogelskere holdt mest af, og naar Priserne stundom bleve højere, var Grunden gerne den, at engelske Samlere vare blevne opmærksomme paa disse smukke Ting. Det var vel egentlig først efter 1830, at Priserne begyndte at stige stærkt; naturligvis vare allerede tidligere enkelte udmærkede og vigtige Værker blevne betalte dyrt, men siden den Tid er det Bindenes Skønhed og Groliers Navn, som bestemme Prisen**. Nogle Eksempler paa Auktionspriser fra den senere Tid ville vise, at det forholder sig saaledes.

1. CATULLUS, TIBULLUS, PROPERTIUS. *Venetiis, Aldus*, 1515 blev paa Libris Auktion 1847 betalt med 935 Fr. og paa Hebbelincks Auktion 1856 med 2,500 Fr.

2. VIRGILIUS. *Venetiis, Aldus*, 1527. Et af Groliers fem Eksemplarer blev paa Renouards Auktion 1854 betalt med 1,600 Fr., paa Solars Auktion 1860 med 1,905 Fr., og paa Doubles Auktion 1863 med 2,850 Fr.

3. OVIDIUS. *Venetiis, Aldus* 1502—1503. J. Ch. Brunet, Forfatteren af den bekendte *Manuel du Libraire*, ejede andet og tredje Bind af denne Udgave, indbundne i blaat Maroquin med Groliers Mærke. Han gjorde sig naturligvis megen Umage for at faa det tilsvarende første Bind (Metamorphoserne); det lykkedes ham dog aldrig, og han maatte tilsidst lade sig nøje med anden Udgave (fra 1516) af dette Bind; men det Eksemplar, han fik, var ligeledes indbundet i blaat Maroquin og bar Marc Lauwrins Mærke. Disse tre Bind bleve paa hans Auktion 1868 betalte med 2,500 Fr.

* *Le Roux de Lincy* S. 103. — ** Samme Bog S. 151, 172—176.

4. LEANDER ALBERTUS, *de Viris illustribus ordinis Prædicatorum libri VI, Bononiæ* 1517. Et almindeligt Eksemplar af denne Bog kan efter Brunets Mening maaske være 10 Fr. værd; men Groliers Eksemplar blev paa en Auktion 1841 betalt med 303 Fr. og paa Yemeniz's Auktion 1867 med 3,050 Fr.

5. JAC. SANNAZARII *Opera omnia latine scripta. Venetiis, Aldus*, 1535. Efter Brunets Mening kan et almindeligt Eksemplar af denne Bog være 6—12 Fr. værd; men et Eksemplar, som har tilhørt Grolier (han synes at have havt flere), blev 1858 købt af Double for 2,700 Fr.; paa Doubles Auktion 1863 blev det betalt med 2,050 Fr., og paa Didots Auktion 1878 med 5,800 Fr.

6. HELIODORI *Æthiopicæ Historiæ libri X, e græco sermone in latinum translati Stan. Warschewiczki Polono interprete. Basileæ* 1552. Et almindeligt Eksemplar vurderer Brunet til højst 5 Fr.; men Groliers Eksemplar blev paa Libris Auktion i London 1859 betalt med 110 Pd. St. (omtrent 2,750 Fr.), paa Doubles Auktion 1863 med 3,505 Fr., og endelig paa Techeners Auktion 1887 med 12,000 Fr., formodentlig den højeste Pris, der endnu er givet for en Grolier.

Naturligvis har man ogsaa Eksempler paa Grolier-Bøger, som ere faldne i Prisen, og Le Roux de Lincy anfører saaledes, at *Tertia Pars Chronici Carionis*, 1564, der 1858 var bleven betalt med 655 Fr., 1865 blev solgt for 150 Fr.; men det er jo ogsaa kun en Del af en Bog. Andre Eksemplarer ere blevne solgte forholdsvis billigt, fordi de ikke vare i god Stand; men i det hele ere Priserne af en saadan Beskaffenhed, at de nok kunne friste somme Folk: hvorfor skulde man ikke eftergøre Groliers Bind, ligesom man eftergør andre Oldsager? Jeg har da ogsaa læst, at man skal have prøvet paa Sligt; men noget bestemt Eksempel paa et saadant Falskneri kender jeg ikke, og i et enkelt Tilfælde, da der var Tale om en falsk Grolier, viste det sig dog tilsidst, at Bindet var ægte, men uheldigt istandsat*. Imidlertid ere, som det synes, Bogelskerne blevne mistroiske overfor Eksemplarer, hvis Historie de ikke kende. Den store Londonske Antikvar Bernard Quaritch udsendte i November 1888 en Katalog (Nr. 93) over 1,500 Bøger i smukke og mærkelige Bind, en Samling af saa stor Kostbarhed, at man under vore smaa Forhold slet ikke begriber, hvorledes en Boghandler kan have Sligt. Perlen i denne Samling er *Psalterium*, trykt af Fust og Schöffner 1459, paa Pergament; for denne Bog forlanges 5,250 Pd. St. (95,000 Kroner), og der er andre Bøger, som skulle koste 850, 1,000 og 1,200 Pd. St. Imellem alle disse Herligheder ere ni Grolier-Bind, og et af dem er BAYFII *Annotationes in legem II de captivis et postliminio reversis &c.*, Basil. 1541, 4°, med Groliers Navn og den sjældne forekommende Devise: *Tanquam*

* Bulletin du Bibliophile par Techener, 1857, S. 535—536 og 1858, S. 693.

ventus et vita mea (Nr. 124 i Katalogen). Dette Eksempel er saa udmærket bevaret, at Nogle tvivlede om dets Ægthed; Quaritch lod derfor tre erfarne engelske Bogbindere undersøge det, og de erklærede, at man ikke nu kan gøre et saadant Bind, men at Guldet og Farven maaske paa nogle Steder ere opfriskede. Om Bogen siden er bleven solgt, ved jeg ikke; der forlangtes 84 Pd. St. (1,520 Kroner) for den, og det er jo efter Omstændighederne ikke nogen overdreven Pris — flere af de andre Grolier-Bind i Samlingen ere meget dyrere, indtil 250 og 300 Pd. St.

Da Grolier havde bragt sit Bibliothek til Paris, fandt han snart Efterlignere blandt sine rige og fornemme Landsmænd, og man kender udmærket smukke Bind i Grolier-Stil, udførte for andre Bogelskere. Der tales saaledes ofte om et Eksempel af PLINII *Historia mundi*, Basil. 1545, Fol., som har tilhørt Louis de Sainte-Maure, Marquis af Nesle. Dette Bind er afbildet i *Monuments inédits faisant partie du Cabinet de G. Libri*, Pl. 15: Baandene, som danne meget kunstige Slyngninger, ere sorte, hvide, gule og grønne; Bladpyrdelserne ere blaa og grønne. — De franske Bogbindere fik nok at bestille, og de arbejdede med en saadan Dygtighed, at de snart overgik deres Lærere, Italienerne. Og det var ikke blot private Bogelskere, som gave dem noget at fortjene, men ogsaa de pragtelskende Konger holdt af smukke Bøger. De Bind, der ere udførte for FRANTS I, ere prydede med det franske Vaaben og under det en Salamander, som ligger i en Ild, oftest desuden med kronede F'er; mange af disse Bind ere smukke, men de kunne dog ikke maale sig med dem, der bære hans Efterfølgers, HENRIK II's Mærke. Marius Michel indrømmer vel*, at der iblandt denne Konges Bind findes middelmaadigt og i Hast gjort Arbejde; men de bedste Stykker ere af en saadan Skønhed, at han neppe kan finde Ord, der kunne udtale hans Beundring. Nogle af disse Arbejder ere udførte med Buelinier og skraverede Stempler, men paa de mest udmærkede er hele den rige Tegning givet alene med Buelinier. Man kender ikke Navnet paa den Forgylder, hvem disse Værker skyldes; men efter Marius Michels Mening ere hans Arbejder saa fortrinlige, at der aldrig senere er udført noget, som kan maale sig dermed, og naar man sammenligner Pl. 3, 4 og 5 i hans Bog med de følgende, maa man vel give ham Ret. Paa den nordiske Industriudstilling i 1888 saa man i det Glasskab, som indeholdt Marius Michels smukke Bind, en Foliant, indbunden i rødt Maroquin og prydet med en bred, meget sammensat Ramme, dannet af Guldlinier; jeg havde ikke Lejlighed til at undersøge dette Bind nærmere, men jeg tror, at det var en Kopi af et, som har tilhørt Henrik II.

* La Reliure Française. S. 57.

I det store kongelige Bibliothek findes en Bog med denne Konges Mærke. Det er ISOCRATES *nuper accurate recognitus et auctus*. *Isocrates, Alcidamas, Gorgias, Aristides, Harprocation. Venetiis in ædibus hæredum Aldi Manutii & Andreæ Asulani* 1534, Folio (31 : 20,5 Ctm.). Bindet bestaar af Træplader, beklædte med rødt Maroquin. Paa dets Sider er yderst en Ramme, dannet af flere Linier i Blindtryk og én Linie i Guldtryk. Indenfor denne Ramme er en anden, dannet af store skraverede Stempler, trykte i Guld og forbundne med hverandre ved fire Linier i Guld, og denne Ramme er paa begge Sider kantet med Linier i Blindtryk; saadanne forbinde ogsaa den indre og den ydre Rammes Hjørner. Paa Midten af Bindet er anbragt et Skjold med de tre Liljer; over Skjoldet er en Krone, og omkring det hænger St. Michaels-Ordenens Kæde og Medaljon; Medaljonen omgives af en Halvmaane, og paa begge Sider af den staar et kronet H. Udenom dette Vaaben er en uregelmæssig oval Ramme, dannet af fire Dianas-Buer. I de Dele af Midtfeltet, som ikke optages af Vaabenskjoldet og hvad dertil hører, er der efter en bestemt Regel anbragt flere Smaafigurer: den franske Lilje, det kronede H, et Monogram, sammensat af et H og to i hinanden føjede D'er, og tre sammenslyngede Halvmaaner. Imellem den ydre og den indre Ramme staar forneden det af D og H sammensatte Monogram, paa begge Sider de tre Halvmaaner og foroven Bogens Titel med græske Bogstaver: *ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓ·ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ· Β*. (B antyder maaske, at denne Bog slutter sig som Fortsættelse til Samlingen *Oratores Græci*). Halvmaanerne og Buerne have været malede, rimeligvis hvide. I de ydre Hjørner af den indre Ramme har der siddet Metalnagler, hvis Hoveder, der uden Tvivl vare fladt hvælvede, havde et Tværmaal af omtrent 23 Millim.; jeg tænker, at de have været af Messing, thi de have efterladt lidt grønlig Rust paa Forsatsbladene. I Bindets Kant er en temmelig dyb Fure. Ryggen er glat (uden ophøjede Bind) og prydet med Liljer og kronede H'er. Paa det forgyldte Snit er der punkterede Ornamente, og midt paa Forsnittet er et H, paa Oversnittet de tre Halvmaaner, og paa Undersnittet to i hinanden føjede D'er. — Bogen har været til at lukke med fire Spænder, to fortil, ét foroven og ét forneden, og ved dens Form er der den Egenhed, at Bindene næsten slet ikke rage ud over Snittet; men Kapitalen, som er bestukken med Traad, er meget stor, og Ryggen er saa meget længere end Bindene, at den baade foroven og forneden rager næsten 5 Millim. ud over dem; i Bindenes underste Kant har der været Metalstifter, som kunde beskytte den imod Slid*. Et grønt Silkebaand er indhæftet som Mærke.

* Sml. Album de Reliures par le Bibliophile Julien. Pl. 37.

For at forstaa Dekorationen af dette Bind og af mange andre, som ere udførte for Henrik II, maa man huske, at han havde en Elskerinde ved Navn DIANA AF POITIERS, som havde meget Herredømme over ham, og til dette Forhold hentydes der ved at Begyndelsesbogstaverne af deres Navne ere forbundne, og at de franske Liljer stilles ved Siden af Gudinden Dianas Emblemer: Halvmaanen, Buen, stundom ogsaa Pilekoggeret. Diana af Poitiers havde sit eget Bibliothek paa sit Slot Anet, og Kongen berigede denne Samling ikke blot med trykte Bøger, men ogsaa med herlige Haandskrifter, som han havde arvet efter sine Forfædre. I det store kongelige Bibliothek findes et Haandskrift paa Papir, som har tilhørt hende: *Champ royal* i den Thottske Samling, Nr. 59, Folio (24,5 : 17,5 Ctm.). Bindet bestaar af Træplader, beklædte med gulbrunt Maroquin. Paa dets Sider er yderst en Ramme, dannet af et Par Dobbeltlinier i Guld; Feltet indenfor denne Ramme er helt oversaaet med en lille i Guld trykt Figur, dannet af tre Prikker; Feltets Hjørner ere skraat afskaarne, og her er indlagt Stykker af rødbrunt Skind med et temmelig stort Ornament i Blindtryk. Midt paa Bindet er anbragt Ejerindens Vaaben som Hertuginde af Valentinois, rudeformet, som en fransk Dames Vaaben bør være, og udført med Guld, Sølv og Farver. I Bindets Kant er en Fure, hvori er trykt en Guldlinie. Den glatte Ryg er som paa *Isocrates* længere end Bindene; Forgyldningen derpaa er i et Mønster, som ligner Skæl; Rygtitlen, CHAMP ROYAL, trykt paa rødt Skind, er vist fra en senere Tid end selve Bindet. Snittet er forgyldt og figureret med Stempler. Bogen har været til at lukke med fire Spænder, af hvilke ét endnu er helt.

En Enkelthed ved Bindet om *Isocrates* omtalte jeg med Forsæt ikke ovenfor: paa Forsiden staa øverst i Midtfeltet Bogstaverne ·A·A·, og det samme Mærke er skrevet med Blæk paa et af Forsatsbladene. Hvad det betyder, ved jeg ikke, men i den før nævnte Katalog fra Quaritch findes som Nr. 141 en Bog med Henrik II's og Dianas Mærke, og paa Bindet er trykt Bogstavet ·A·; maaske, siger Quaritch, betyder det Anet.

Jeg tænker, at disse to Bind ere blandt de tarveligere af deres Søkende; men de ere dog Minder om den Tid, som Quaritch kalder *the grand age of bookbinding*, og derfor har jeg omtalt dem saa udførligt. *Isocrates* var desuden fremlagt ved hint Møde af Foreningen for Boghaandværk, og mit Brev er jo paa en Maade en Beskrivelse af denne Udstilling.

»Hvorledes ere disse Bøger dog komne her, saa langt fra deres Hjemstavn?« Saaledes spurgte flere af dem, som vare tilstede ved Udstillingen, og

dette Spørgsmaal er ganske naturligt, men det er ikke saa let at besvare. Jeg kunde jo sagtens sige, at Bøgerne i sin Tid have tilhørt den udmærkede Bogsamler Grev Otto Thott; thi man vil finde dem næsten alle i *Catalogus Bibliothecæ Thottianæ*, Tom. VII, det Bind, som indeholder Fortegnelsen over Haandskrifterne og over de indtil Aaret 1530 trykte Bøger, og alt dette blev, som bekendt, af Ejeren testamenteret til Staten. Desværre havde Thott intet Mærke paa sine Bøger, og man kan derfor ikke med fuldkommen Bestemthed sige, at de Eksemplarer, som nu ere opstillede i det store kongelige Bibliothek, ere de samme, som vare i Thotts Eje — nogle af disse kunne jo være udskudte som Dubletter. Men selv om de alle have været hans, saa ligger det Spørgsmaal dog saare nær: hvor meget have de vandret om i Verden, inden de kom i hans Hænder? Og herom har jeg kun lidet at fortælle. Om Maiolis *Nanceide* kan jeg sige, at den engang har tilhørt en Hollænder, thi paa Indersiden af Bindet er skrevet: *C: W: Gecollationeert En Compleete*. Paa et af Forsatsbladene i Groliers *Blondus* har en Mand, som hed Badger eller Budger eller noget lignende, skrevet sit Navn samt Aarstallet 1715, og paa Indersiden af Bindet er klæbet B. H. de Fourcy's kobberstukne Ex-Libris; denne sidste Ejer er formodentlig Balthasar Henri de Fourcy, Abbed af Saint-Vandrille, som døde 1754. Det er ikke store Oplysninger, og kun én af disse Bøger har jeg kunnet følge saaledes, at jeg nogenlunde kender dens Skæbne: det er Henrik II's *Isocrates*.

Da Kongen var død 1559, maatte Diana af Poitiers trække sig tilbage fra Hoffet, og 1566 døde hun paa Slottet Anet; men hendes Bibliothek blev i lange Tider holdt samlet, og først 1724 blev det sat til Auktion og adspaltet. Dersom nu *Isocrates* har hørt til Bibliotheket paa Anet, maa den dog tidligere være bleven udskilt derfra; thi paa Titelbladet er skrevet med Blæk: *Bibliothecæ Colbertinæ*, hvorved Bogen betegnes som hørende til den udmærkede Samling, der blev grundlagt af den berømte Statsmand Colbert; han døde 1683, men Bogsamlingen forblev i hans Slægts Besiddelse indtil 1728; da bleve de trykte Bøger solgte ved Auktion, medens Haandskrifterne senere afstodes til Staten. I Katalogen (*Bibliotheca Colbertina*) vil man finde Bogen S. 262 som Nr. 3,785: *Isocrates & alii quidam, Gr. Venet. Aldus, 1534. C. M. mar.* Jeg tænker, at *C. M.* betyder *Charta major* (stort Papir); *mar.* betyder naturligvis Maroquin. Saa kom Bogen til England og fik Plads i det kostbare Bibliothek, som var samlet af Robert Harley, Jarl af Oxford, og hans Søn Edward. Efter dennes Død i Aaret 1741 blev Samlingen adspaltet; Haandskrifterne bleve erhvervede af British Museum, men de trykte Bøger købtes af en Londonsk Boghandler ved Navn Thomas Osborne, som 1743–1745 udgav en Fortegnelse derover i

fem Bind: *Catalogus Bibliothecæ Harleianæ*. I Vol. I, S. 258 findes *Isocrates* som Nr. 5,268, og om Eksemplaret siges kun, at det har Guldsnit (*foliis deauratis*). Hos Osborne købte Otto Thott mange fortræffelige og sjældne Bøger, og de kunne i Almindelighed kendes paa, at der foran i dem med Blyant er skrevet en Pris i engelske Penge: paa Forsatsbladet af *Isocrates* staar saaledes »—15—,« og Bogen har altsaa kostet 15 Shilling. I *Catalogus Bibliothecæ Thottianæ*, Tom. IV vil man finde den S. 14 som Nr. 186, og efter dens Titel tilføjes: *t. g. f. aur. 5: tegumentum gallicum foliis auratis* (fransk Bind med Guldsnit). Denne Del af Thotts Samling blev solgt ved Auktion i Slutningen af Aaret 1788; her købte da Suhm Bogen, og saa kom den nogle faa Aar efter med hele hans Bibliothek til det Sted, hvor den nu er. — Som Du vil se, give de gamle Kataloger ingen saadan Beskrivelse af Eksemplaret, at man derefter kan kende det; men jeg troer dog, at den her givne Beretning om dets Vandringer har al Sandsynlighed for sig. Det store kongelige Bibliothek har et Par Bind af Thotts Katalog, i hvilke Priserne ere tilføjede, og her kan man læse, at Suhm betalte Bogen med 1 Rdlr. 5 ¼ 8 β; det var saamænd ganske godt Køb.

Carl Elberling.

